

RAQAMLI TA'LIM PLATFORMALARI YORDAMIDA INGLIZ
TILI LUG'ATINI BOYITISH

Olimjonova Maftunaxon Omiljon qizi

Namangan davlat chet tillar instituti talabasi

Tel: (94) 025 69 05

E-mail.:maftunaolimjonova568@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli ta'lim platformalarining ingliz tili lug'at boyligini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim jarayoniga keng joriy etilishi natijasida o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlari kengaymoqda. Xususan, Duolingo, Quizlet, Memrise va BBC Learning English kabi raqamli platformalar yangi so'zlarni o'rganish, ularni takrorlash hamda amaliy nutqda qo'llash imkonini beradi. Maqolada ushbu platformalarning afzalliklari, interaktiv metodlari va ingliz tili lug'atini samarali o'zlashtirishdagi o'rni ilmiy manbalar asosida tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, ingliz tili, lug'at boyligi, interaktiv platformalar, mustaqil ta'lim, mobil ilovalar, sun'iy intellekt, ta'lim texnologiyalari.

Аннотация В данной статье рассматривается роль цифровых образовательных платформ в развитии словарного запаса английского языка. Благодаря широкому внедрению современных информационно-коммуникационных технологий обучающиеся получают больше возможностей для самостоятельного изучения языка. Такие цифровые платформы, как Duolingo, Quizlet, Memrise и BBC Learning English, способствуют эффективному усвоению новой лексики, её повторению и

практическому использованию. В статье анализируются преимущества данных платформ, их интерактивные методы обучения и влияние на формирование словарного запаса изучающих английский язык.

Ключевые слова: цифровое образование, английский язык, словарный запас, интерактивные платформы, самостоятельное обучение, мобильные приложения, искусственный интеллект, образовательные технологии.

Abstract This article examines the role of digital educational platforms in improving English vocabulary acquisition. The integration of modern information and communication technologies into education has significantly expanded learners' opportunities for independent study. Digital platforms such as Duolingo, Quizlet, Memrise, and BBC Learning English provide effective tools for learning new vocabulary, reviewing words, and applying them in real communication. The article analyzes the advantages of these platforms, their interactive learning methods, and their contribution to the development of English vocabulary based on relevant academic sources.

Keywords: digital education, English language, vocabulary development, interactive platforms, independent learning, mobile applications, artificial intelligence, educational technologies.

Kirish

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylandi. Ayniqsa, xorijiy tillarni, jumladan ingliz tilini o'qitishda raqamli platformalardan foydalanish samarali natijalarni bermoqda. Ingliz tilini o'rganishda lug'at boyligi asosiy omillardan biri hisoblanadi. So'z boyligi qanchalik keng bo'lsa, o'quvchining tinglab tushunishi, o'qishi, yozishi va muloqot qilish ko'nikmalari shunchalik rivojlanadi.

Asosiy qism

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim tizimida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. An'anaviy ta'lim usullariga qo'shimcha ravishda raqamli ta'lim platformalarining keng qo'llanilishi o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirdi. Ayniqsa, ingliz tilini o'qitish jarayonida ushbu platformalar samarali vosita sifatida e'tirof etilmoqda. Tilni o'rganishda lug'at boyligi (vocabulary) muhim o'rin egallaydi, chunki o'quvchining tinglab tushunish, o'qish, yozish va og'zaki nutq ko'nikmalari bevosita uning so'z boyligiga bog'liq.

Ilmiy tadqiqotlarga ko'ra, tilni mukammal o'zlashtirish uchun minglab so'zlarni bilish talab etiladi. Ingliz tilida kundalik muloqot uchun o'rtacha 2000–3000 ta faol so'z yetarli bo'lsa, akademik va kasbiy faoliyat uchun 6000–9000 ta so'zni bilish zarur hisoblanadi. Shu sababli lug'at boyligini muntazam ravishda rivojlantirish chet tilini o'rganishning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Raqamli ta'lim platformalari o'quvchilarga yangi so'zlarni o'rganish, ularning talaffuzini eshitish, yozilishini ko'rish va amaliy mashqlar orqali mustahkamlash imkoniyatini yaratadi. Ushbu platformalarning yana bir muhim afzalligi shundaki, ular o'quvchining bilim darajasiga mos ravishda individual o'quv dasturini shakllantiradi. Natijada har bir foydalanuvchi o'z ehtiyojidan kelib chiqib ta'lim oladi.

Bugungi kunda dunyo bo'ylab keng foydalanilayotgan Duolingo, Quizlet, Memrise, BBC Learning English, Cambridge English, British Council LearnEnglish va boshqa platformalar ingliz tili lug'atini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu platformalar sun'iy intellekt, o'yinlashtirish (gamification), adaptiv ta'lim hamda oraliqli takrorlash (Spaced Repetition System – SRS) texnologiyalaridan foydalanadi.

Duolingo platformasi foydalanuvchini qisqa, qiziqarli mashqlar orqali yangi so'zlarni o'rganishga undaydi. Platformada rasm, audio, tarjima va gap

tuzish mashqlari uyg'unlashtirilgan. Har bir mavzu yakunida foydalanuvchi test topshiradi va natijaga qarab keyingi bosqichga o'tadi. Ball, mukofot va kundalik maqsadlar kabi elementlar o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi.

Quizlet platformasi elektron kartochkalar (flashcards) asosida ishlaydi. O'qituvchi yoki o'quvchi mustaqil ravishda yangi lug'at birliklarini yaratishi mumkin. Har bir kartochkada so'z, uning tarjimasi, talaffuzi va misol gaplar joylashtiriladi. Platforma "Learn", "Match", "Write", "Spell" va "Test" kabi mashq turlarini taklif qiladi. Bunday yondashuv o'quvchilarning vizual va eshitish xotirasini rivojlantirib, yangi so'zlarni uzoq muddat eslab qolishga yordam beradi.

Memrise platformasi haqiqiy ingliz tilida so'zlashuvchi insonlarning videolari orqali lug'atni o'rgatadi. So'zlarning tabiiy talaffuzi, qo'llanish holatlari va kontekstdagi ishlatilishi o'quvchilarga tilni real hayotga yaqin sharoitda o'zlashtirish imkonini beradi. Bundan tashqari, platformada sun'iy intellekt yordamida foydalanuvchining xatolari tahlil qilinadi va qiyin o'zlashtirilayotgan so'zlar ko'proq takrorlanadi.

BBC Learning English platformasi esa ingliz tilini haqiqiy yangiliklar, maqolalar, videodarslar va audio materiallar orqali o'rgatadi. Ushbu platformada har bir mavzuga oid yangi so'zlar izohlanadi, ularning talaffuzi va qo'llanilishi misollar bilan tushuntiriladi. Bu usul o'quvchilarning nafaqat lug'at boyligini, balki tinglab tushunish va nutq madaniyatini ham rivojlantiradi.

British Council LearnEnglish platformasi CEFR (A1–C2) darajalari asosida tuzilgan bo'lib, har bir bosqich uchun alohida lug'at mashqlarini taqdim etadi. Platformada interaktiv testlar, o'yinlar, videolar va matnlar orqali yangi so'zlarni bosqichma-bosqich o'rganish mumkin.

Raqamli platformalarning muhim xususiyatlaridan biri adaptiv ta'lim texnologiyasidir. Adaptiv tizim foydalanuvchining javoblarini tahlil qilib, uning bilim darajasini aniqlaydi va individual topshiriqlarni tavsiya etadi. Agar o'quvchi ma'lum bir so'zni unutayotgan bo'lsa, tizim uni yana takrorlashni

tavsiya qiladi. Bu esa bilimlarning uzoq muddatli xotirada saqlanishiga yordam beradi.

Lug'atni samarali o'rganishda oraliqli takrorlash usuli alohida ahamiyatga ega. Psixolog olim Hermann Ebbinghaus tomonidan ishlab chiqilgan unutish egri chizig'i nazariyasiga ko'ra, inson o'rgangan ma'lumotining katta qismini qisqa vaqt ichida unutadi. Agar ma'lumot ma'lum vaqt oralig'ida muntazam takrorlansa, uni uzoq muddat eslab qolish imkoniyati ortadi. Zamonaviy raqamli platformalar aynan shu tamoyil asosida ishlaydi.

O'yinlashtirish texnologiyasi ham lug'at boyligini rivojlantirishda muhim omillardan biridir. Ball yig'ish, darajalar bo'yicha ko'tarilish, sertifikatlar, virtual mukofotlar va reyting tizimlari o'quvchilarda raqobat muhitini yaratadi. Natijada ular darslarni muntazam davom ettirishga va yangi so'zlarni ko'proq o'rganishga intiladilar.

Raqamli platformalar yordamida mustaqil ta'limni tashkil etish ham samarali hisoblanadi. O'quvchi internet mavjud bo'lgan istalgan joyda mobil telefon, planshet yoki kompyuter orqali mashg'ulotlarni davom ettirishi mumkin. Bu esa ta'lim jarayonining uzluksizligini ta'minlaydi va vaqtni tejaydi.

Biroq raqamli platformalardan foydalanishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, internet tezligining pastligi, texnik vositalarning yetarli emasligi, ayrim platformalarning pullik funksiyalari hamda foydalanuvchining o'z-o'zini nazorat qila olmasligi ta'lim samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun o'qituvchi tomonidan metodik yo'l-yo'riq berilishi, platformalarni maqsadga muvofiq tanlash va ulardan foydalanish madaniyatini shakllantirish muhimdir.

Bugungi kunda sun'iy intellekt asosidagi texnologiyalar ingliz tili lug'atini o'rganishda yangi bosqichni boshlab bermoqda. Sun'iy intellekt foydalanuvchining qiziqishlari, bilim darajasi va o'qish sur'atini tahlil qilib, individual tavsiyalar beradi. Shuningdek, chatbotlar yordamida ingliz tilida

muloqot qilish, yangi so'zlarni kontekstda qo'llash va grammatik xatolarni avtomatik tuzatish imkoniyatlari yaratilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta'lim platformalari ingliz tili lug'atini boyitishning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Ular o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, ta'lim jarayonini qiziqarli va interaktiv tashkil etadi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida yuqori natijalarga erishishga xizmat qiladi. Raqamli platformalardan oqilona foydalanish o'quvchilarning lug'at boyligini oshirish bilan birga, ularning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga ham katta hissa qo'shadi.

Raqamli ta'lim platformalari o'quvchilarga istalgan vaqt va joyda bilim olish imkonini beradi. Ular yangi so'zlarni vizual materiallar, audio yozuvlar, testlar va o'yin elementlari orqali o'rganishga yordam beradi.

Duolingo platformasi o'yinlashtirish (gamification) usulidan foydalanib, foydalanuvchilarning qiziqishini oshiradi. Quizlet esa elektron kartochkalar (flashcards) yordamida so'zlarni tez va samarali yod olish imkonini yaratadi. Memrise platformasi videolar va takrorlash algoritmlari orqali uzoq muddatli xotirani rivojlantiradi. BBC Learning English esa haqiqiy hayotiy mavzular asosida yangi lug'at birliklarini o'rgatadi.

Raqamli platformalarning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

- interaktiv mashqlar;
- individual ta'lim olish imkoniyati;
- o'quv jarayonining moslashuvchanligi;
- o'zlashtirish darajasini avtomatik baholash;
- motivatsiyani oshiruvchi elementlarning mavjudligi.

Shuningdek, sun'iy intellekt asosidagi texnologiyalar foydalanuvchining bilim darajasini tahlil qilib, unga mos topshiriqlarni tavsiya etadi. Bu esa lug'at boyligini yanada samarali rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ingliz tili lug'atini o'rgatishda qo'llanilayotgan zamonaviy metodlar an'anaviy yodlash usullaridan sezilarli darajada farq qiladi. Raqamli ta'lim platformalari so'zlarni alohida birlik sifatida emas, balki ularning qo'llanilish muhiti, ma'nosi va kommunikativ vazifasi bilan birgalikda o'rgatishga asoslanadi. Bu yondashuv o'quvchilarning nafaqat yangi so'zlarni eslab qolishiga, balki ularni turli nutq vaziyatlarida to'g'ri qo'llashiga ham yordam beradi.

Lug'atni o'qitishda kontekstli o'rganish usuli alohida o'rin tutadi. Yangi so'zlar matn, dialog yoki videolavhalar tarkibida taqdim etilganda ularning ma'nosini tushunish osonlashadi. O'quvchi so'zning qanday vaziyatda ishlatilishini kuzatadi, sinonim va antonimlarini o'rganadi hamda ularni amaliy mashqlar orqali mustahkamlaydi. Natijada so'zlar mexanik yodlanmaydi, balki ongli ravishda o'zlashtiriladi.

Raqamli platformalarda multimediya texnologiyalaridan keng foydalaniladi. Matn, rasm, audio va video materiallarning birgalikda qo'llanilishi o'quvchilarning turli sezgi organlari orqali axborotni qabul qilishiga imkon yaratadi. Masalan, yangi so'zning yozilishi ekranda ko'rsatiladi, talaffuzi eshittiriladi, rasm orqali ma'nosi ifodalanadi va so'ngra shu so'z ishtirokidagi gaplar bilan mustahkamlanadi. Bunday integratsiyalashgan yondashuv o'zlashtirish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Sun'iy intellektning lug'at boyligini rivojlantirishdagi o'rni

So'nggi yillarda sun'iy intellekt texnologiyalari xorijiy tillarni o'qitish jarayonida keng qo'llanilmoqda. Sun'iy intellekt asosidagi dasturlar foydalanuvchining bilim darajasini avtomatik baholaydi, uning xatolarini aniqlaydi va shaxsiy o'quv rejasini shakllantiradi. Natijada har bir o'quvchi o'z ehtiyojlariga mos topshiriqlarni bajaradi.

Masalan, sun'iy intellekt foydalanuvchi qaysi so'zlarni tez unutayotganini aniqlab, aynan shu birliklarni ko'proq takrorlashni tavsiya qiladi. Bundan tashqari, chatbotlar yordamida ingliz tilida erkin muloqot qilish imkoniyati yaratiladi. Muloqot davomida yangi lug'at birliklari tabiiy ravishda o'zlashtiriladi va ularning qo'llanilish doirasi kengayadi.

Sun'iy intellekt asosidagi platformalar talaffuzni ham tahlil qiladi. Foydalanuvchi so'zni aytganda tizim uning talaffuzini etalon variant bilan taqqoslaydi va xatolarni ko'rsatadi. Bu esa fonetik kompetensiyani rivojlantirish bilan birga lug'at birliklarini to'g'ri talaffuz qilishga yordam beradi.

Mobil ilovalarning afzalliklari

Mobil texnologiyalar rivojlanishi natijasida ingliz tilini o'rganish yanada qulaylashdi. Smartfon va planshetlar orqali istalgan joyda va istalgan vaqtda ta'lim olish imkoniyati paydo bo'ldi. Mobil ilovalar qisqa vaqt oralig'ida mashg'ulot o'tkazishga mo'ljallanganligi sababli ular kundalik hayot tarziga moslashgan.

Mobil ilovalarning asosiy afzalliklaridan biri – push-bildirishnomalar orqali foydalanuvchini muntazam mashg'ulotlarga jalb etishidir. Har kuni yangi topshiriqlarni bajarish odat tusiga kiradi. Natijada o'rganilgan lug'at muntazam ravishda takrorlanadi va uzoq muddatli xotirada saqlanadi.

Shuningdek, mobil ilovalar internet bo'lmagan sharoitda ham ayrim darslardan foydalanish imkonini beradi. Bu esa foydalanuvchilarga transportda, safarda yoki internet sifati past hududlarda ham mashg'ulotlarni davom ettirish imkoniyatini yaratadi.

O'qituvchining raqamli ta'limdagi roli

Raqamli platformalar o'qituvchining o'rnini to'liq bosa olmaydi. Aksincha, ular pedagog faoliyatini yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi. O'qituvchi o'quvchilarning bilim darajasini tahlil qiladi, mos platformalarni tavsiya etadi va ularning natijalarini monitoring qilib boradi.

Zamonaviy pedagog nafaqat fan bo'yicha mutaxassis, balki axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalana oladigan mutaxassis ham bo'lishi zarur. O'qituvchi dars jarayonida raqamli platformalarni an'anaviy metodlar bilan uyg'unlashtirsa, ta'lim samaradorligi yanada ortadi.

Masalan, yangi mavzu sinfda tushuntiriladi, mustahkamlash ishlari esa Duolingo yoki Quizlet kabi platformalar orqali uy vazifasi sifatida bajariladi. Keyingi darsda o'quvchilarning natijalari tahlil qilinib, uchragan xatolar ustida ishlanadi. Bu usul aralash ta'lim (Blended Learning) modeli deb yuritiladi va bugungi kunda dunyoning ko'plab ta'lim muassasalarida keng qo'llanilmoqda.

O'quvchilarning motivatsiyasini oshirish

Ingliz tilini o'rganishda motivatsiya muvaffaqiyatning muhim omillaridan biridir. Raqamli platformalar turli rag'batlantiruvchi elementlar yordamida foydalanuvchilarning qiziqishini doimiy ravishda saqlab turadi. Reyting tizimi, virtual medallar, kundalik maqsadlar, ketma-ket mashg'ulotlar (streak) va sertifikatlar o'quvchini muntazam shug'ullanishga undaydi.

Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kichik yutuqlarning muntazam e'tirof etilishi insonning ichki motivatsiyasini oshiradi. Shu sababli o'yin elementlaridan foydalanish lug'atni o'rganish jarayonini yanada samarali qiladi.

Raqamli ta'lim platformalarining istiqbollari

Kelajakda raqamli ta'lim platformalari yanada takomillashishi kutilmoqda. Virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalari yordamida o'quvchilar sun'iy yaratilgan til muhitiga kirib, yangi lug'at birliklarini real vaziyatlarda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa til o'rganish jarayonini tabiiy muloqotga yanada yaqinlashtiradi.

Shuningdek, sun'iy intellekt asosidagi shaxsiy yordamchilar har bir foydalanuvchining o'qish uslubini tahlil qilib, individual tavsiyalarni yanada aniqroq ishlab chiqadi. Natijada lug'atni o'zlashtirish sifati oshadi, vaqt tejaladi va ta'lim jarayoni yanada samarali tashkil etiladi.

Umuman olganda, raqamli ta'lim platformalari ingliz tili lug'atini boyitishda innovatsion yondashuvlarni taqdim etmoqda. Ular ta'lim jarayonini interaktiv, moslashuvchan va natijador qilish bilan birga, o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini ham rivojlantiradi. Zamonaviy ta'lim tizimida ushbu platformalardan samarali foydalanish kelajakdagi malakali va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta'lim platformalari ingliz tili lug'atini boyitishda zamonaviy va samarali vosita hisoblanadi. Ularning interaktiv imkoniyatlari, moslashuvchanligi hamda o'quvchini mustaqil ta'limga yo'naltirishi natijasida lug'atni o'zlashtirish sifati sezilarli darajada oshadi. Kelgusida sun'iy intellekt va adaptiv ta'lim texnologiyalarining rivojlanishi ushbu platformalarning samaradorligini yanada kuchaytirishi kutilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Nation, I. S. P. *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge University Press, 2013.
2. Schmitt, N. *Researching Vocabulary*. Palgrave Macmillan, 2010.
3. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press, 2014.
4. Krashen, S. D. *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Pergamon Press, 1982.
5. Ahmadjonov, M. *Chet tillarni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. Toshkent, 2022.